

SZCZEGÓŁOWA SPECYFIKACJA TECHNICZNA

D – 10.10.01m

REKULTYWACJA GRUNTÓW PRZYDROŻNYCH

Lublin 2012

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot SST

Przedmiotem niniejszej szczegółowej specyfikacji technicznej (SST) są wymagania dotyczące wykonania i odbioru robót związanych z rekultywacją gruntów przydrożnych.

1.2. Zakres stosowania SST

Szczegółowa specyfikacja techniczna jest stosowana jako dokument przetargowy i umowy przy zlecaniu i realizacji robót wymienionych w p.1.1.

1.3. Zakres robót objętych SST

Ustalenia zawarte w niniejszej specyfikacji dotyczą zasad prowadzenia robót związanych z wykonaniem i odbiorem rekultywacji terenu (gruntów przydrożnych), należącej do robót wykończeniowych, wykonywanych po zakończeniu realizacji „Projektu budowlano-wykonawczego przebudowy ul. Urzędowskiej w Lublinie, na odcinku od posesji nr 1 do nr 74, polegającej na budowie chodnika”.

Rekultywację terenu przeprowadza się zwykle:

- wzdłuż pasa drogowego, poza jego granicą, w pasie o stałej lub zmiennej szerokości np. $2 \div 5$ m,
- w miejscach istniejących obiektów, przewidzianych do rozbiórki, np. likwidowanych odcinków dróg, placów budowy itp.

1.4. Określenia podstawowe

1.4.1. Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu i poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych.

1.4.2. Grunt (teren) zdegradowany – grunt, którego rolnicza lub leśna wartość użytkowa zmalała wskutek niekorzystnych zmian w środowisku, jak działalności budowlanej, przemysłowej, rolniczej itp. lub w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych.

1.4.3. Grunt (teren) zdewastowany – grunt, który utracił całkowicie wartość rolniczą lub leśną.

1.4.4. Pozostałe określenia podstawowe są zgodne z obowiązującymi, odpowiednimi polskimi normami i z definicjami podanymi w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 1.4.

1.5. Ogólne wymagania dotyczące robót

Ogólne wymagania dotyczące robót podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 1.5.

2. MATERIAŁY

2.1. Ogólne wymagania dotyczące materiałów

Ogólne wymagania dotyczące materiałów, ich pozyskiwania i składowania, podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 2.

2.2. Materiały do wykonania robót

2.2.1. Zgodność materiałów z dokumentacją projektową

Materiały do wykonania robót powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji projektowej lub ST.

2.2.2. Rodzaje materiałów stosowanych przy rekultywacji gruntów

Materiałami stosowanymi przy rekultywacji gruntów przydrożnych są:

- ziemia urodzajna,
- nasiona traw,
- nawozy mineralne.

2.2.3. Ziemia urodzajna (humus)

Ziemia urodzajna powinna zawierać co najmniej 2% części organicznych. Ziemia urodzajna powinna być wilgotna i pozbawiona kamieni większych od 5 cm oraz wolna od zanieczyszczeń obcych.

Zaleca się, aby do robót rekultywacyjnych, w największym stopniu, wykorzystywać miejscową ziemię urodzajną zdjętą z pasa robót ziemnych i składowaną w sposób zabezpieczony przed zanieczyszczeniami obcymi.

W przypadkach wątpliwych, Inżynier może zlecić wykonanie badań w celu stwierdzenia, że ziemia urodzajna odpowiada następującym kryteriom:

a) optymalny skład granulometryczny	
– frakcja ilasta ($d < 0,002 \text{ mm}$)	$12 \div 18\%$,
– frakcja pylasta ($0,002 \div 0,05 \text{ mm}$)	$20 \div 30\%$,
– frakcja piaszczysta ($0,05 \div 2,0 \text{ mm}$)	$45 \div 70\%$,
b) zawartość fosforu (P_2O_5)	$> 20 \text{ mg/m}^2$,
c) zawartość potasu (K_2O)	$> 30 \text{ mg/m}^2$,
d) kwasowość (pH)	$\geq 5,5$.

2.2.4. Nasiona traw

Wybór gatunku traw należy dostosować do warunków miejscowych, tj. do rodzaju gleby i stopnia jej zawilgocenia. Najlepiej nadają się do tego celu specjalne mieszanki traw wieloletnich o gęstym i drobnym ukorzenieniu i gwarantowanej jakości.

Gotowa mieszanka traw powinna mieć oznaczony procentowy skład gatunkowy, klasę, zdolność kiełkowania i numer normy, której wymaganiom odpowiada.

Nasiona traw należy przechowywać w oryginalnych opakowaniach dostawcy, w miejscach suchych, nie narażonych na uszkodzenia.

2.2.5. Nawozy mineralne

Nawozy mineralne powinny być mieszanką, zawierającą azot, fosfor i potas, np. co najmniej 10% azotu, 15% kwasu ortofosforowego i 10% węgla potasowego, albo podobnego składu zaakceptowanego przez Inżyniera.

Nawozy mineralne powinny być dostarczane w opakowaniach z podanym składem chemicznym.

Nawozy mineralne należy przechowywać w sposób zabezpieczający je przed zawilgoceniem i zbryleniem.

3. SPRZĘT

3.1. Ogólne wymagania dotyczące sprzętu

Ogólne wymagania dotyczące sprzętu podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 3.

3.2. Sprzęt stosowany do wykonania robót

Przy wykonywaniu robót Wykonawca w zależności od potrzeb, powinien wykazać się możliwością korzystania ze sprzętu dostosowanego do przyjętej metody robót, jak:

- a) przy robotach rozbiórkowych elementów dróg i robót ziemnych: spycharki, koparki, ładowarki, zrywarki, frezarki nawierzchni, żurawie samochodowe, młoty pneumatyczne, piły mechaniczne, samochody ciężarowe, itp.,
- b) przy robotach rekultywacyjnych
 - pługi, brony, kultywatory, do ewentualnego spulchnienia gruntów,
 - zgarniarki, spycharki, równiarki do wyrównania terenu,
 - walce gładkie, ogumione, ew. wibracyjne lub płytowe zagęszczarki wibracyjne, ew. wały kolczatki, wały gładkie,
 - przewoźne zbiorniki na wodę, wyposażone w urządzenia do rozpryskiwania wody.

Sprzęt powinien odpowiadać wymaganiom określonym w dokumentacji projektowej, ST, instrukcjach producentów lub propozycji Wykonawcy i powinien być zaakceptowany przez Inżyniera.

4. TRANSPORT

4.1. Ogólne wymagania dotyczące transportu

Ogólne wymagania dotyczące transportu podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 4.

4.2. Transport materiałów

Materiały stosowane do rekultywacji można przewozić dowolnymi środkami transportu, w warunkach zabezpieczających je przed zanieczyszczeniem, zmieszaniem z innymi materiałami. Nasiona traw i nawozy mineralne należy chronić przed zawilgoceniem.

5. WYKONANIE ROBÓT

5.1. Ogólne zasady wykonania robót

Ogólne zasady wykonania robót podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 5.

5.2. Zasady wykonywania robót

Sposób wykonania robót powinien być zgodny z dokumentacją projektową i ST. W przypadku braku wystarczających danych można korzystać z ustaleń podanych w niniejszej specyfikacji oraz z informacji podanych w załączniku.

Podstawowe czynności przy wykonywaniu robót obejmują:

1. roboty przygotowawcze,
2. roboty rozbiórkowe,
3. rekultywację terenu,
4. roboty wykończeniowe.

5.3. Roboty przygotowawcze

Przed przystąpieniem do robót należy, na podstawie dokumentacji projektowej, ST lub wskazań Inżyniera:

- ustalić lokalizację terenu robót,
- przeprowadzić obliczenia i pomiary geodezyjne niezbędne do szczegółowego wytyczenia robót oraz ustalenia danych wysokościowych,
- wykonać prace udostępniające teren robót.

Zaleca się korzystanie z ustaleń SST D-01.00.00 [2] w zakresie niezbędnym do wykonania robót przygotowawczych.

5.4. Roboty rozbiórkowe

5.4.1. Rodzaje robót rozbiórkowych

Jeśli rekultywację terenu przeprowadza się w miejscach istniejących obiektów przewidzianych do likwidacji jak np. na odcinkach dróg nieprzewidzianych do dalszej eksploatacji, placach budowy po zakończeniu robót, obiektach budowlanych itp., to mogą występować różnego rodzaju roboty rozbiórkowe, np.:

- usunięcie drzew i krzewów,
- rozbiórka warstw nawierzchni,
- rozbiórka elementów dróg jak: krawężniki, obrzeża, oporniki, ścieki przykrawężnikowe, chodniki, znaki drogowe, przepusty, bariery ochronne, poręcze, ogrodzenia itp.,
- rozbiórka nasypów,
- wyburzenia obiektów budowlanych.

5.4.2. Zasady wykonywania robót rozbiórkowych

Roboty rozbiórkowe obejmują usunięcie z terenu przeznaczonego do rekultywacji wszystkich obiektów i elementów określonych w dokumentacji projektowej, ST lub wskazanych przez Inżyniera. Jeżeli dokumentacja projektowa nie zawiera dokumentacji inwentaryzacyjnej lub rozbiórkowej, Inżynier może polecić Wykonawcy sporządzenie takiej dokumentacji, w której zostanie określony przewidziany odzysk materiałów. Roboty rozbiórkowe można wykonywać mechanicznie lub ręcznie w sposób określony w ST lub przez Inżyniera.

Wszystkie elementy możliwe do powtórnego wykorzystania powinny być usuwane bez powodowania zbędnych uszkodzeń. Jeśli uzyskane elementy nie stają się własnością Wykonawcy, powinien on przewieźć je na miejsce określone w ST lub wskazane przez Inżyniera. Elementy i materiały, które zgodnie z ST stają się własnością Wykonawcy, powinny być usunięte z terenu budowy.

Przy wykonywaniu robót rozbiórkowych zaleca się wykorzystywać postanowienia zawarte w SST D-01.00.00 [2].

5.4.3. Usunięcie drzew i krzewów

Roboty związane z usunięciem drzew i krzewów obejmują wycięcie i wykarczowanie drzew i krzewów, wywiezienie pni, karpiny i gałęzi poza teren budowy na wskazane miejsce, zasypanie dołów oraz ewentualne spalanie na miejscu pozostałości po wykarczowaniu. Zgoda na prace związane z usunięciem drzew i krzewów powinna być uzyskana przez Zamawiającego.

Roślinność, nie przeznaczona do usunięcia, powinna być przez Wykonawcę zabezpieczona przed uszkodzeniem według zasad określonych w SST D-01.02.01a [4].

Młode drzewa i inne rośliny przewidziane do ponownego sadzenia powinny być wykopane z dużą ostrożnością, w sposób który nie spowoduje trwałych uszkodzeń, a następnie zasadzone w odpowiednim gruncie na ustalonym miejscu.

Doły po wykarczowanych pniach należy wypełnić gruntem przydatnym do budowy nasypów i zageścić zgodnie z wymaganiami zawartymi w SST D-02.00.00 [7]. Doły należy tymczasowo zabezpieczyć przed gromadzeniem się w nich wody.

Zaleca się usuwać drzewa i krzewy przy wykorzystaniu postanowień SST D-01.02.01 [3].

5.4.4. Rozbiórka warstw nawierzchni

Rozbiórka warstw nawierzchni (warstwy ścieralnej, wiążącej, podbudowy) obejmuje:

- zerwanie nawierzchni, w zasadzie przy pomocy młotów pneumatycznych lub ręcznie, w dostosowaniu do rodzaju nawierzchni i zakresu robót,
- przesortowanie materiału uzyskanego z rozbiórki, w celu ewentualnego ponownego jego użycia, zgodnie z ustaleniami ST lub Inżyniera, z ułożeniem na wskazanym miejscu,
- załadunek i wywiezienie materiału z rozbiórki na miejsce ustalone w ST lub wskazane przez Inżyniera,
- uporządkowanie terenu rozbiórki nawierzchni.

Przy wykonywaniu rozbiórki warstw nawierzchni zaleca się korzystać z postanowień SST D-01.02.04 [6].

5.4.5. Rozbiórka elementów dróg

Rozbiórka elementów dróg, obejmujących krawężniki, obrzeża, oporniki, ścieki, chodniki, znaki drogowe, bariery, poręcze, ogrodzenia i inne elementy, obejmuje:

a) demontaż elementów:

odkopenie krawężników, obrzeży, oporników, odsłonięcie ścieków, ręczne wyjęcie elementów ściekowych, ręczne wyjęcie płyt chodnikowych lub rozkucie i zerwanie innych materiałów chodnikowych, demontaż elementów ogrodzenia, barier, poręczy, odkopenie i wydobywanie słupków ogrodzenia wraz z fundamentem, demontaż tablic znaków drogowych oraz odkopenie i wydobywanie słupków, zerwanie podsypek zwłaszcza cementowo-piaskowych,

b) oczyszczenie zdemontowanych elementów i posortowanie materiału uzyskanego z rozbiórki z ułożeniem we wskazanym miejscu,

c) załadunek na środki transportu materiału posortowanego i odwiezienie na miejsce ustalone w ST lub wskazane przez Inżyniera,

d) uporządkowanie terenu robót rozbiórkowych.

Przy robotach rozbiórkowych przepustów (np. betonowych, żelbetowych, kamiennych, ceglanych itp.) mogą występować dodatkowe i inne prace:

- odkopenie przepustu, fundamentów, ław, umocnień itp.,
- ewentualne ustawienie rusztowań (np. z rur stalowych, drewna) przy przepustach wyższych od około 2 m,
- rozbicie elementów, których nie przewiduje się odzyskać, w sposób ręczny lub mechaniczny z ewentualnym przecięciem prętów zbrojeniowych i ich odgięciem,
- demontaż prefabrykowanych elementów przepustów (np. rur, elementów skrzynkowych, ramowych) z uprzednim oczyszczeniem spoin i częściowym usunięciem ław, względnie ostrożnym rozebraniem konstrukcji kamiennych, ceglanych, klinkierowych itp. przy założeniu ponownego ich wykorzystania,
- oczyszczenie rozebranych elementów, przewidzianych do powtórnego użycia (z zaprawy, kawałków betonu, izolacji itp.) i ich posortowanie.

Przy rozbiórce elementów dróg zaleca się korzystać z postanowień SST D-01.02.04 [6].

5.4.6. Rozbiórka nasypów

Na terenach przewidzianych do rekultywacji, mogą znaleźć się odcinki dróg nieprzewidziane do dalszej eksploatacji, położone zwykle w nasypach.

Po rozebraniu elementów dróg można przystąpić do rozbiórki nasypów, dobierając sprzęt dostosowany do rodzaju gruntu i jego objętości.

Odspojenie gruntu z istniejącego nasypu powinno uwzględnić:

- zasadę wykonania wykopu w kierunku podnoszenia się niwelety,
- umożliwienie prawidłowego odwodnienia robót w całym okresie ich trwania, z odprowadzeniem wód poza teren pasa robót,
- wykonanie wykopów, obejmujących odspojenie, przemieszczenie, załadunek na środek transportu, przewiezienie na miejsce przewidziane w ST lub wskazane przez Inżyniera i wyładunek,
- profilowanie powierzchni po rozebranych nasypie,
- ew. zagęszczenie powierzchni po rozebranych nasypie.

Przy rozbiórce nasypu oraz w przypadku, gdy rozbierany odcinek drogi położony jest w wykopie i wymaga dokonania zasyпки, zaleca się korzystać z postanowień SST D-02.00.00 [7].

5.4.7. Wyburzenia obiektów budowlanych

Wyburzenia obiektów budowlanych dotyczą wszystkich obiektów przewidzianych w dokumentacji projektowej. Jeżeli dokumentacja projektowa nie zawiera dokumentacji inwentaryzacyjnej lub rozbiórkowej, Inżynier może polecić Wykonawcy sporządzenie takiej dokumentacji, w której będzie określony przewidziany odzysk materiałów.

Wszystkie obiekty przewidziane do rozbiórki, wykonane z elementów możliwych do ponownego wykorzystania powinny być usuwane bez powodowania zbędnych uszkodzeń. Jeśli uzyskane elementy nie stają się własnością Wykonawcy, powinien on przewieźć je na miejsce określone w ST lub wskazane przez

Inżyniera. Elementy i materiały, które zgodnie z ST stają się własnością Wykonawcy, powinny być usunięte z terenu budowy.

Doły (wykopy) po usuniętych obiektach budowlanych lub ich elementach, powinny być tymczasowo zabezpieczone. W szczególności należy zapobiec gromadzeniu się w nich wody opadowej. Doły należy wypełnić warstwami, odpowiednim gruntem do poziomu otaczającego terenu i zagęścić.

Przy wyburzeniach obiektów budowlanych zaleca się korzystać z postanowień SST D-01.02.03 [5].

5.5. Rekultywacja terenu

5.5.1. Czynności przy rekultywacji

Przy rekultywacji terenu mogą występować następujące czynności:

- oczyszczenie terenu,
- wyrównanie terenu lub jego spulchnienie,
- rozłożenie warstwy ziemi urodzajnej,
- obsianie terenu,
- pielęgnacja obsianego terenu.

5.5.2. Oczyszczenie terenu

Teren, przed rekultywacją, powinien być oczyszczony z wszelkich zanieczyszczeń jak:

- pozostałości po ewentualnych rozbiórkach,
- kamienie, gruz, odpadki kamienne,
- części roślinności do głębokości około 60 cm poniżej projektowanego poziomu terenu,
- inne zanieczyszczenia określone przez Inżyniera.

Usunięte zanieczyszczenia powinny być składowane tymczasowo w przyzmach, a następnie wywiezione przez Wykonawcę w miejsce ustalone przez Inżyniera.

5.5.3. Wyrównanie terenu lub jego spulchnienie

Jeśli dokumentacja projektowa nie przewiduje inaczej, to teren pod rekultywację należy wyrównać (wyprofilować) lub spulchnić.

Po usunięciu z powierzchni wszelkich zanieczyszczeń należy sprawdzić czy istniejące rzędne terenu umożliwiają uzyskanie, po profilowaniu, zaprojektowanych rzędnych projektowanych. Zaleca się, aby rzędne terenu, przed profilowaniem, były o co najmniej 3 cm wyższe niż rzędne projektowane. Jeśli występują zaniżenia poziomu w podłożu przewidzianym do profilowania, to należy spulchnić podłoże na głębokość zaakceptowaną przez Inżyniera, dowieźć dodatkowy grunt spełniający wymagania dokumentacji projektowej, w ilości koniecznej do uzyskania niezbędnych rzędnych wysokościowych i zagęścić warstwę do uzyskania wartości wymaganego wskaźnika zagęszczenia. Do profilowania można stosować równiarki lub inny sprzęt zaakceptowany przez Inżyniera. Po profilowaniu terenu należy przystąpić do jego zagęszczenia, które zaleca się wykonać walcami wibracyjnymi lub zagęszczarkami wibracyjnymi.

W miejscach istniejącego terenu, gdzie nie przewiduje się jego wyrównania lecz wyłącznie spulchnienie gruntu, można tego dokonać przy użyciu przede wszystkim sprzętu rolniczego, jak pługi, brony talerzowe, kultywatory itp. Do wstępnego spulchnienia i ewentualnego częściowego mieszania gruntów można stosować pługi (np. jednoskibowe lub wieloskibowe); lżejsze grunty można spulchniać bez użycia pługów zwykłą broną rolniczą z ramą przegubową. Zadaniem takiej brony jest rozbicie brył, leżących na gruncie, płytkie spulchnienie oraz wyrównanie powierzchni. Do rozdrobnienia i mieszania składników gruntu można użyć kultywatora i brony talerzowej, przyczepionych do ciągnika. Do zwilżania mieszanki gruntowej można stosować beczkowozy, a do zagęszczania – walce.

5.5.4. Rozłożenie warstwy ziemi urodzajnej

Do robót rekultywacyjnych można stosować ziemię urodzajną:

- zdjętą z pasa robót ziemnych oraz z innych miejsc określonych w dokumentacji projektowej, w czasie budowy drogi,
- dowiezioną spoza terenu robót drogowych.

Ziemia urodzajna powinna odpowiadać wymaganiom pktu 2.2.3.

Przy dowożeniu ziemi urodzajnej, która zwykle jest składowana w regularnych przyzmach, należy zwracać uwagę aby pobierany materiał nie był zanieczyszczony.

Ziemię urodzajną należy rozłożyć równą warstwą grubości ustalonej w dokumentacji projektowej lub ST (zwykle 20÷30 cm).

W przypadku braku wymaganych części organicznych w ziemi urodzajnej należy wprowadzić do niej nawóz mineralny, odpowiadający wymaganiom pktu 2.2.5. Wprowadzenie nawozu można dokonać wysiewem, rozpyleniem lub rozrzutem z zapewnieniem równomierności rozłożenia ustalonej ilości nawozu. Następnie należy wymieszać ziemię urodzajną z nawozem, najlepiej za pomocą bron, kultywatorów lub pługów. Najbardziej równomierne wymieszanie uzyskuje się przy użyciu narzędzi zębatach i łopatkowych, mniej równomierne – za pomocą talerzowych, a nierównomierne – za pomocą pługów.

Rozłożoną warstwę ziemi urodzajnej należy wyrównać (zagrabić) i lekko zagęścić za pomocą walca, a na mniejszych obszarach – ręcznie.

5.5.5. Obsianie rekultywowanego terenu

Obsianie rozłożonej warstwy ziemi urodzajnej (po jej ewentualnym nawożeniu) polega na:

- wykonaniu wysiewu ręcznie lub siewnikiem (rzędowym lub rozrzutowym) w ilości od 1 do 4 kg na 100 m², chyba że ST przewiduje inaczej,
- przykryciu nasion, przez przemieszanie z ziemią grabiami lub wałem kolczatką,
- wałowaniu lekkim wałem, w celu ostatecznego wyrównania i stworzenia dobrych warunków do podsiąkania wody; jeżeli przykrycie nasion nastąpiło przez wałowanie kolczatką, można już nie stosować wału gładkiego.

Zaleca się aby siew był dokonany w dni bezwietrzne. Najlepszym okresem siania jest okres wiosenny, gdyż powierzchnia jest wilgotna, co stwarza dogodne warunki do wegetacji traw. Najpóźniejszym okresem obsiewania jest połowa września.

5.5.6. Pielęgnacja obsianego terenu

Najważniejsze zabiegi w pielęgnacji obsianego rekultywowanego terenu obejmują:

- uzupełnienie zasiewu w miejscach uszkodzeń powierzchniowych oraz w miejscach, gdzie wegetacja się nie przyjęła (zwykle po pierwszym sezonie),
- koszenie trawy, w okresach gdy trawa osiąga wysokość 10÷12 cm,
- ewentualne usuwanie chwastów lub okresowe nawożenie, jeśli teren rekultywowany tego wymaga.

Przy pielęgnacji obsianego terenu zaleca się korzystać z postanowień SST D-09.01.01 [8].

5.6. Roboty wykończeniowe

Roboty wykończeniowe powinny być zgodne z dokumentacją projektową i ST. Do robót wykończeniowych należą prace związane z dostosowaniem wykonanych robót do istniejących warunków terenowych, takie jak:

- odtworzenie przeszkód czasowo usuniętych, np. parkanów, ogrodzeń itp.,
- niezbędne uzupełnienia zniszczonej w czasie robót roślinności, tj. zatrawienia, krzewów, ew. drzew,
- roboty porządkujące otoczenie terenu robót.

6. KONTROLA JAKOŚCI ROBÓT

6.1. Ogólne zasady kontroli jakości robót

Ogólne zasady kontroli jakości robót podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 6.

6.2. Badania przed przystąpieniem do robót

Przed przystąpieniem do robót Wykonawca powinien:

- uzyskać wymagane dokumenty, dopuszczające wyroby budowlane do obrotu i powszechnego stosowania (aprobaty techniczne, certyfikaty zgodności, deklaracje zgodności, ew. badania materiałów wykonane przez dostawców itp.),
- ew. wykonać własne badania właściwości materiałów przeznaczonych do wykonania robót, określone w pkt 2.

Wszystkie dokumenty oraz wyniki badań Wykonawca przedstawia Inżynierowi do akceptacji.

6.3. Badania w czasie robót

Częstotliwość oraz zakres badań i pomiarów, które należy wykonać w czasie robót podaje tablica 1.

Tablica 1. Częstotliwość oraz zakres badań i pomiarów w czasie robót

Lp.	Wyszczególnienie robót	Częstotliwość badań	Wartości dopuszczalne
1	Lokalizacja i zgodność granic terenu robót z dokumentacją projektową	1 raz	Wg pktu 5 i dokumentacji projektowej
2	Roboty rozbiórkowe	Ocena ciągła	Wg pktu 5.4
3	Rekultywacja terenu	Ocena ciągła	Wg pktu 5.5
4	Wykonanie robót wykończeniowych	Ocena ciągła	Wg pktu 5.6

7. OBMIAR ROBÓT

7.1. Ogólne zasady obmiaru robót

Ogólne zasady obmiaru robót podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 7.

7.2. Jednostka obmiarowa

Jednostką obmiarową jest m² (metr kwadratowy) wykonanej rekultywacji terenu przydrożnego.

8. ODBIÓR ROBÓT

Ogólne zasady odbioru robót podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 8.

Roboty uznaje się za wykonane zgodnie z dokumentacją projektową, ST i wymaganiami Inżyniera, jeżeli wszystkie pomiary i badania z zachowaniem tolerancji według pktu 6 dały wyniki pozytywne.

9. PODSTAWA PŁATNOŚCI

9.1. Ogólne ustalenia dotyczące podstawy płatności

Ogólne ustalenia dotyczące podstawy płatności podano w SST D-M-00.00.00 „Wymagania ogólne” [1] pkt 9.

9.2. Cena jednostki obmiarowej

Cena wykonania 1 m² rekultywacji terenu obejmuje:

- prace pomiarowe i roboty przygotowawcze,
- oznakowanie robót,
- dostarczenie materiałów i sprzętu,
- ew. roboty rozbiórkowe,
- oczyszczenie i wyrównanie terenu,
- dostarczenie ziemi urodzajnej,
- wykonanie rekultywacji terenu według wymagań dokumentacji projektowej, ST i specyfikacji technicznej,
- przeprowadzenie pomiarów i badań wymaganych w specyfikacji technicznej,
- odwiezienie sprzętu.

9.3. Sposób rozliczenia robót tymczasowych i prac towarzyszących

Cena wykonania robót określonych niniejszą SST obejmuje:

- roboty tymczasowe, które są potrzebne do wykonania robót podstawowych, ale nie są przekazywane Zamawiającemu i są usuwane po wykonaniu robót podstawowych,
- prace towarzyszące, które są niezbędne do wykonania robót podstawowych, niezaliczane do robót tymczasowych, jak geodezyjne wytyczenie robót itd.

10. PRZEPISY ZWIĄZANE

10.1. Szczegółowe specyfikacje techniczne (SST)

1.	D-M-00.00.00	Wymagania ogólne
2.	D-01.00.00	Roboty przygotowawcze
3.	D-01.02.01	Usunięcie drzew i krzaków (podspecyfikacja w SST D-01.00.00 [2])
4.	D-01.02.01a	Ochrona istniejących drzew w okresie budowy drogi
5.	D-01.02.03	Wyburzenie obiektów budowlanych (podspecyfikacja w SST D-01.00.00 [2])
6.	D-01.02.04	Rozbiórka elementów dróg, ogrodzeń i przepustów (podspecyfikacja w SST D-01.00.00 [2])
7.	D-02.00.00	Roboty ziemne
8.	D-09.01.01	Zieleń drogowa

10.2. Inne dokumenty

9. Zasady ochrony środowiska w drogownictwie. Dział 13. Ochrona gleb i upraw w otoczeniu dróg. Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych, Warszawa 2002 r.

11. ZAŁĄCZNIK

ZASADY REKULTYWACJI GRUNTÓW

(wg: „Zasady ochrony środowiska w drogownictwie” [9])

1.1. Zadania rekultywacji

Rekultywacja gruntów ma za zadanie przygotowanie powierzchni terenu do biologicznego zagospodarowania. Zagospodarowanie takie jest niezbędne do stworzenia warunków kontroli erozji powierzchniowej, przygotowania gruntu mineralnego do produkcji roślinnej oraz wegetacji roślinnej.

Podstawowym środkiem w rekultywacji jest nośnik biologiczny, jakim jest humus, który tylko gleba urodzajna zawiera w ilości dostatecznej do rozwoju życia biologicznego. Jeśli grunt jest zdewastowany działalnością człowieka, to konieczne są zabiegi rekultywacyjne prowadzące do zapewnienia dostatecznej ilości humusu (próchnicy) w wierzchniej warstwie gruntu. Przyjęto, że graniczną wartością zawartości próchnicy, różniącą gleby urodzajne od jałowych, jest poziom 1,5%.

Niekorzystną cechą gruntów jałowych jest brak humusu, który jest naturalnym źródłem azotu dla roślin, spełnia rolę strukturotwórczą i stymuluje życie biologiczne. Niektóre grunty jałowe charakteryzują się również niedostateczną zawartością fosforu, potasu, wapnia i magnezu – składników potrzebnych do prawidłowego wzrostu i rozwoju roślin. Ponadto gruntu te wykazują zwykłe wadliwe właściwości fizyczne, wynikające ze składu mechanicznego i braku poziomu próchnicznego. Grunty luźne wykazują nadmierną przepuszczalność i małą zdolność retencji, a grunty zwarte znikomą przepuszczalność i wadliwą strukturę, w wyniku czego przy nadmiernym uwilgotnieniu pęcznieją, a przy przesychaniu zaskorupiają się i pękają. Wymienione fizyczne i chemiczne właściwości gruntów jałowych obniżają lub wręcz blokują aktywność biologiczną (przyrodniczą) środowiska.

W przypadku gruntu całkowicie jałowego najprostszym sposobem rekultywacji jest rozścielenie warstwy ziemi próchnicznej grubości od 5 do 40 cm, zależnie od przewidywanego sposobu planowanego użytkowania terenu. W przypadku gruntów, które posiadają niewielki zasób humusu, bardziej celowe są inne metody rekultywacji, które – generalnie rzecz biorąc – zmierzają do przekształcenia wierzchniej warstwy gruntu w glebę urodzajną. Osiąga się to przez wymieszanie tego gruntu z ziemią próchniczną lub jej substytutami. Warunkiem powodzenia jest tu właściwe dobranie mas oraz dodatkowe zasilenie w brakujące składniki pokarmowe.

Przed przystąpieniem do rekultywacji konieczne jest wykonanie analiz glebowych określających, jaką ilość składników odżywczych zawiera grunt i na tej podstawie ustalenie najwłaściwszego sposobu rekultywacji. Po zakończeniu rekultywacji pożądane jest wykonanie nie tylko standardowych analiz geotechnicznych, ale również gleboznawczych i środowiskowo-biologicznych – w celu ustalenia skuteczności zastosowanych zabiegów rekultywacyjnych i ewentualnego zaprojektowania dodatkowych zabiegów korygujących.

1.2. Rodzaje prac rekultywacyjnych

Zwiększenie biologicznej aktywności gruntów następuje po wykonaniu zespołu odpowiednich zabiegów biologicznych, chemicznych, agrotechnicznych i inżyniersko-technicznych, które obejmuje się wspólną nazwą „prace rekultywacyjne”. W związku z tym prace te dzieli się na:

1. rekultywację biologiczną,
2. rekultywację chemiczną,
3. rekultywację agrotechniczną (rolniczą),
4. rekultywację techniczną (budowlaną).

1.3. Rekultywacja biologiczna

Rekultywacja biologiczna, która jest uważana za najistotniejszy zespół zabiegów rekultywacyjnych, polega na zastosowaniu substancji organicznych i organiczno-mineralnych do poprawy żyzności gleby nieurodzajnej lub nadania żyzności gruntowi martwemu, przy czym polepsza się struktura fizyczna gruntu i powiększa się jego zasobność. Do substancji organicznych należą: obornik, gnojowica, kompost, torfy, namuły organiczne, węgiel brunatny, osady pościekowe, nawozy zielone, kora i słoma. Substancje organiczno-mineralne to: ziemia próchnicza, komposty, osady aluwialne i deluwialne oraz osady dennie zbiorników wodnych.

Najprostszym sposobem rekultywacji biologicznej gruntów jest nawiezenie ziemi próchnicznej, tj. humusowanie. Humusowanie jest zespołem czynności przygotowujących powierzchnię gruntu do zagospodarowania przyrodniczego, obejmujący wprowadzenie substancji organicznej lub naniesienie ziemi urodzajnej.

Rekultywacja poprzez nawiezenie ziemi próchnicznej może być wykonywana na powierzchniach ustabilizowanych, których rzeźba nie ulegnie dalszej modyfikacji pod warunkiem, że dysponuje się odpowiednimi zasobami ziemi próchnicznej w niewielkiej odległości od miejsca wbudowania. Przemieszczanie

warstwy humusu z innych gleb wymaga jednak dużych nakładów pracy, środków technicznych i finansowych. Tańszą metodą jest rekultywacja przez nawiezenie czystej substancji organicznej i wymieszanie jej z podłożem.

1.4. Rekultywacja chemiczna

Przy rekultywacji zabiegi biologiczne muszą być uzupełniane zwykle zabiegami chemicznymi. Rekultywacja chemiczna polega na ulepszeniu właściwości gruntów poprzez zastosowanie nawozów mineralnych, wapna, gliny, ilów i różnego rodzaju odpadów. Odpadami możliwymi do zastosowania mogą być: popioły lotne po spaleniu węgla kamiennego i brunatnego, odpady wapienne i wapienno-magnezowe, żużle, dolomitowe odpady poflotacyjne, wapienne, odpady wapienne pokarbidowe, posodowe, pocelulozowe, wapno defekacyjne, pyły z cementowni i wiele innych. Stosowanie osadów ściekowych, odpadów rolniczych i przemysłowych spełnia podwójną rolę: użyźniania utworów bezglebowych i utylizacji odpadów. Warunkiem ich stosowania jest jednak dokładna znajomość ich właściwości chemicznych, stwierdzenie przydatności (po przeprowadzeniu badań i analiz) oraz pozytywna ocena ekonomiczna przedsięwzięcia.

Przy użyźnianiu gruntów jałowych substancjami organicznymi, organiczno-mineralnymi i mineralnymi należy stosować zasadę, że grunty o luźnym składzie mechanicznym (żwiry, piaski luźne, piaski gliniaste) należy mieszać z substancjami o zwięzłym składzie mechanicznym, a grunty o bardzo zwięzłym składzie mechanicznym (iły, gliny ciężkie) – z substancjami o luźniejszym składzie mechanicznym.

1.5. Rekultywacja agrotechniczna

Rekultywacja agrotechniczna polega na zastosowaniu zespołu zabiegów mających na celu przebudowę profilu glebowego środkami technicznymi (tj. maszynami rolniczymi). Zabiegi agrotechniczne są nieodłączną częścią wyżej wymienionych zabiegów. Do najważniejszych agrotechnicznych zabiegów stosowanych podczas rekultywacji należą: mieszanie gruntu, oranie, kultywatorowanie, ściółkowanie, obsiew, hydroobsiew itp., zdefiniowane następująco:

- a) mieszanie gruntu – spulchnienie i wymieszanie gruntu glebogryzarkami, glebofrezarkami lub innymi maszynami i narzędziami rolniczymi,
- b) orka – oranie gleby za pomocą pługa z odkładnicą,
- c) kultywatorowanie – spulchnianie gruntu kultywátorem,
- d) ściółkowanie – rozłożenie na powierzchni gruntu ściółki, tj. materiału organicznego odpadowego, np. kory, trocin, ściętej trawy, rozdrobnionej masy drzewnej itp. w celu ochrony przed wysychaniem i erozją,
- e) obsiew – mechaniczne wprowadzenie do gruntu materiału siewnego,
- f) hydroobsiew – czynność obejmująca hydromechaniczne nanoszenie mieszanek siewnych, środków użyźniających i emulsji przeciwoerozyjnych w celu utrwalenia biologicznego powierzchni gruntu.

1.6. Rekultywacja techniczna (budowlana)

Rekultywacja techniczna polega na właściwym, z punktu widzenia przyszłej aktywności biologicznej, ukształtowaniu powierzchni rekultywowanego terenu. Z reguły formowanie powierzchni terenu wykonuje się za pomocą maszyn budowlanych (do robót ziemnych). Przy ustalaniu kształtu powierzchni terenu bierze się pod uwagę kryteria: budowlane drogowe, właściwego odwodnienia, wkomponowania terenu w otoczenie, ochrony terenu przed erozją oraz związane z planowanym sposobem zagospodarowania. Zabiegi technicznej rekultywacji gleb są zwykle szczegółowo opisane w projekcie technicznym i budowlanym drogi.

1.7. Rekultywacja gruntów przy budowie dróg

Przy budowie dróg najbardziej racjonalną metodą rekultywacji gruntów jałowych jest stosowanie metody humusowania z wykorzystaniem warstw humusu uprzednio zdjętych i zmagazynowanych. Teoretycznie przy budowie dróg takiego humusu powinno być pod dostatkiem, ponieważ jest on zdejmowany również z całego pasa budowy. Nie zawsze humus ten ma jednak dostateczną jakość. Główną wadą metody humusowania są dość wysokie koszty, szczególnie transportu humusu. Przy niedostatku ziemi urodzajnej humusowanie można zastąpić mieszaniem czystej substancji organicznej z gruntem.

Stosunkowo tanią, zmechanizowaną i skuteczną technologią rekultywacji jest hydroobsiew z użyciem rozdrobnionej ściółki, lateksu i osadów ściekowych. Większość osadów ściekowych stanowi cenny surowiec do użyźniania gleb na gruntach zdewastowanych. O glebotwórczej i nawozowej wartości osadów decyduje przede wszystkim zawartość koloidów w substancji organicznej oraz azotu, fosforu, potasu i mikroelementów. Związki mineralne zawarte w substancji organicznej osadów uruchamiają się powoli w miarę rozkładania się osadu i nie są narażone na wypłukiwanie z podłoża nawet przy znacznych dawkach osadów ściekowych. Właściwości koloidalne osadów ściekowych powodują, że stanowią one dobrą powłokę przeciwoerozyjną na powierzchniach skarp, równie skuteczną jak niektóre preparaty chemiczne.

Zaleca się, ażeby rekultywację gruntu prowadzić bezpośrednio po zakończeniu robót drogowych i zakończyć ją nie później niż w ciągu 4 lat. Już w toku prac geologiczno-badawczych, w związku z budową lub przebudową drogi, należy ustalić przydatność i charakterystykę gleboznawczą gruntów, ich toksyczność i właściwości fizykochemiczne.

1.8. Fazy przeprowadzania rekultywacji na większych obszarach

Rekultywację gruntów na większych obszarach należy prowadzić w trzech fazach: przygotowawczej, podstawowej i szczegółowej.

- I. Faza przygotowawcza obejmuje zbieranie danych potrzebnych do wykonania projektu rekultywacji, w tym:
 - 1) rozpoznanie czynników warunkujących prawidłowość rozwiązań w zakresie rekultywacji i zagospodarowania z:
 - a) określeniem typu, rodzaju i klasy gruntów (gleb) oraz oceną ich przydatności rolniczej,
 - b) zestawieniem informacji przestrzennych dotyczących przyległych obszarów rolniczych i leśnych,
 - c) zebraniem danych meteorologicznych;
 - 2) ustalenie kierunków zagospodarowania gruntów, odpowiednio do ich wartości użytkowej (kierunki: rolny, leśny, rekreacyjny oraz jako użytek ekologiczny);
 - 3) wprowadzenie do założeń inwestycji lub dokumentacji uproszczonej ustaleń dotyczących rekultywacji i zagospodarowania gruntów;
- II. Faza rekultywacji podstawowej jest związana z budową, przebudową lub użytkowaniem dróg; dotyczy całego obszaru strefy oddziaływania drogi i obejmuje:
 - 1) ukształtowanie rzeźby terenu oraz uregulowanie stosunków wodnych w strefie oddziaływania drogi, przy czym:
 - a) powierzchnię terenu należy ukształtować tak, aby nie różnicowała procesów glebotwórczych,
 - b) z podobną intencją zaplanować również prace melioracyjne;
 - 2) badania profilu glebowego, składu granulometrycznego, określenie stopnia zanieczyszczenia gruntów oraz analizę zawartości próchnicy, przy czym:
 - a) pobieranie próbek gruntu musi odbywać się wg przyjętej metodyki z dokładnym zaznaczeniem miejsc pobrania,
 - b) konieczne jest ustalenie metody analiz laboratoryjnych wg celu badań,
 - c) analizy winny być wykonane zgodnie z wybranymi metodami lub metodami stosowanymi przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach lub przez okręgowe stacje chemiczno-rolnicze;
 - 3) wykorzystanie wartościowych gruntów przydrożnych w celach rolniczych, leśnych lub innych, w tym w szczególności:
 - a) poprawa struktury fizycznej gruntów piaszczystych, piaszczysto-gliniastych oraz żwirów piaszczystych przez dodatek materiałów ilastych celem zwiększenia zdolności retencji wodnej i sorpcji składników pokarmowych; do tego celu wykorzystuje się miejscowe zasoby gliny, ilów czy lessu,
 - b) przywrócenie żyzności gruntu jałowego metodami rekultywacji biologicznej i chemicznej, np. przez wymieszanie gruntu z substancją organiczną i nawozami sztucznymi,
 - c) odtworzenie żyzności gleb metodami agrotechnicznymi,
 - d) przeprowadzenie neutralizacji lub skutecznej izolacji substancji toksycznych w glebie lub gruncie;
- III. Faza rekultywacji szczegółowej obejmuje konkretną działalność przy budowie, modernizacji lub utrzymaniu dróg; dotyczy jednorodnych glebowo wycinków pasa drogowego; polega na:
 - 1) regulacji warunków hydrologicznych, przy czym:
 - a) grunty podlegające rekultywacji powinny być zmeliorowane tak, aby okresowy lub stały nadmiar lub niedostatek wody nie ograniczał rozwoju procesów glebotwórczych oraz nie pogarszał warunków wegetacji,
 - b) należy dążyć do ujednolicenia składu granulometrycznego w powierzchniowej warstwie gruntu przez głęboką orkę w ciągu kilku kolejnych lat;
 - 2) neutralizacji utworów toksycznych i użyznieniu gruntów jałowych przez ulepszenie fizykochemicznych i chemicznych właściwości gruntów, pamiętając że:
 - a) grunty silnie oglejone wpływają niekorzystnie na system korzeniowy, dopóki nie zostaną odpowiednio natlenione (głęboka orka i obojętny odczyn przyspieszają proces natleniania),
 - b) grunty kwaśne należy zneutralizować stosując wapno nawozowe lub popiół z węgla brunatnego i kamiennego, które należy wymieszać z gruntem do takiej głębokości, na jaką pozwalają środki techniczne (min. 20 cm),
 - c) grunty działające toksycznie na system korzeniowy można izolować warstwą nawiezionej humusu o grubości 50 cm (lub 70 cm w przypadku szerokości pasa zatrutego większej od 4 m), przy czym należy wykonać izolację obu warstw przez ułożenie grubej (0,2 mm) folii polietylenowej,
 - d) odpowiednio do potrzeb i możliwości stosuje się różne dawki organicznych substancji użyźniających,
 - e) w przypadku, gdy nie stosowano dodatkowego próchniczenia, grunt należy obsiać roślinami motylkowymi (łubin, seradela, wyka, peluszką, facelia) i 2-3 pierwsze plony przyorać na nawóz zielony;
 - 3) wprowadzeniu roślinności hamującej erozję i odtwarzającej warunki biologiczne; w tym celu dobór gatunków i terminy siewu roślin muszą być starannie dostosowane do konkretnych warunków, a w

przypadku niebezpieczeństwa rozmycia zrehabilitowanych gruntów należy stosować roślinność szybko osłaniającą powierzchnię przed mechanicznym działaniem deszczu i promieni słonecznych;

- 4) zabudowie biologicznej lub biologiczno-technicznej skarp;
- 5) pielęgnacji, tj. spulchnianiu powierzchni gruntu w celu ułatwienia kiełkowania nasion i przeciwdziałania silnemu zaskorupieniu się powierzchni gruntu, ściółkowaniu, podlewaniu, mulczowaniu, nawożeniu, stosowaniu oprysków selektywnymi środkami chwastobójczymi, koszeniu itp.;
- 6) prowadzeniu monitoringu jakości gruntów i stanu roślinności;
- 7) całkowitym usunięciu gruntu na głębokość stwierdzonej toksyczności w sytuacjach wystąpienia wysokiego poziomu zawartości substancji niebezpiecznych w gruncie, jakie mogą się zdarzyć np. w wyniku awarii.

Do oceny stopnia (skuteczności) rekultywacji gruntu po opisanych wyżej zabiegach stosuje się wskaźniki zawartości próchnicy odwrócone względem stopnia degradacji:

1. grunty jałowe	- do 10 t/ha,
2. grunty bardzo słabo zrehabilitowane	- 10-20 t/ha (10-15 cm),
3. grunty słabo zrehabilitowane	- 20-30 t/ha (10-15 cm),
4. grunty średnio zrehabilitowane	- 30-40 t/ha (10-20 cm),
5. grunty dobrze zrehabilitowane	- 40-50 t/ha (20-25 cm),
6. grunty bardzo dobrze zrehabilitowane	- 50-60 t/ha (do 25 cm).